

EDITORIAL

La gestio de la crisis

Quan portem mes de 50 dies **confinats** des de que se decretà l'estat d'alarma (14/03/20) i a tenor de les informacions del propi president del govern (per cert, llargues, inconcretes i en un insufrible to paternaliste) pareix que s'obri certa esperança i a poc a poc tornarem a reprendre certa normalitat en la nostra vida. No sera igual que abans de la pandemia, ni sabem lo que esta haura afluixat d'aci a l'estiu, pero si que devem anar en totes les **precaucions i cautela**; podrem retornar al treball –qui el conserve– i assistirem a una lenta posada en marcha de l'engranage economic i social que tardarà molt en tornar a pareixer-se a lo que havíem vixcut fins el passat mes de febrer. Qui nos governa a nivell d'Estat parla d'una **"nova normalitat"**. No sabem qué ampara esta nova "marca"; confiem en que no siga socialment conductista i reduccionista en drets i llibertats.

La reclamacio de la societat en general i dels experts en particular es que **falten tests** per a detectar el virus, que son insuficients les proves que s'estan fent, les quals son absolutament necessaries per a reprendre eixa part de normalitat que ya nos mereixem. Nomes la realisacio massiva de tests podra discriminar la poblacio i saber quina part d'ella ha de seguir confinada o recuperant-se fins a la cura i quina pot circular i treballar i, sense cometre imprudencies, reactivar una activitat que es fa necessaria si no volem que l'economia s'afone, que l'estat del benestar colapse i que la societat s'empobrixca i es desespere. I lo que resulta deplorable es que el propi president del govern **mentixca** en una compareixença publica, convertida en mitin, com ocorregue en la del passat 28 d'abril per la vesprada, indicant que erem un dels països que encapçalaven el percentage de proves realisades a la poblacio, quan eixe mateix mati aço era desmentit per la **OCDE** (Organisacio per a la Cooperacio i el Desenvolupament Economic).

Una mentira mes (i ne van...) de qui pareix pensar que retorcent i embolicant les argumentacions conseguirà eixir-se'n sempre en la seua. Actitut de la que tots els representants governamentals s'han contagiats, puix en totes les intervencions a les que nos castiguen diariament, llargues i militarisades, no falta la **propaganda**, quan no la tergiversacio o el garbellage informatiu, llimitant als professionals dels mijos en les rodes de prensa.

Uns **mijos** que, per una atra banda, ajuden a mantindre a una gran part de la poblacio, a pesar de la situacio, en una certa **bambolla** al mostrar nomes una part de la cara roïna d'esta pandemia mentres donen extensa co-

bertura a les manifestacions de goig, de recolzament, de celebracions en balcons i uns altres llocs que, si be son necessaries, puix hem de restar negativitat a la situacio, no poden, ni deuen, ocultar les situacions dramatiques de tantes persones i families que s'han vist destrossades, que han perdut sers volguts per este maligne virus. Fer això, suplantar o **amagar la realitat**, es un frau i es parcialitat que en res ajuda a poder afrontar un futur basat en el coneixement d'eixa realitat, conscienciant a la poblacio de la necessitat d'extremar les mides de precaucio.

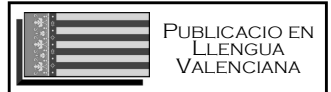
I mentres molts ciutadans no poden anar a treballar, els **politics** continuen fent el treball que millor se'ls dona: enfrontar-se i enfrontar-nos a tots. Les **rets socials** tiren fum un dia si i un altre tambe, polarisades entre els defensors i els detractors de cada una de les decisions del govern.

Un govern que diu que conta i busca el **consens** politic, mentres espera l'aquiescencia mansa de l'oposicio a unes decisions que pren de forma unilateral. I una oposicio que en general manté un perfil baix, esguitat en eixides de to i en els seus propis erros en les autonomies o ajuntaments en els que governa.

Les accions del govern han segut improvisades i se n'han vist de moltes fallides, pero si es d'humans **errar**, es de sabis reconeixer eixos erros i **rectificar**, i aci les rectificacions s'han succeït pero no el **reconeixement** d'errors; no sabem si preferixen obviar-los per si hi ha futures actuacions de la justicia.

I respecte als valencians, puix, en estat d'alarma o sense, seguim igual. Del **fondo** de 16.000 milions d'euros d'ajudes aprovades pel govern central a les autonomies, nos apleguen, com sempre, les **miquetes**. Diriem que es una forma de castigar a **Ximo Puig** per haver segut el primer –detall que l'honra– en demanar disculpes pels erros comesos, si no sabem que en **Madrid** no necessiten cap excusa per a relegar-nos. De **Compromis** dir nomes que continúa en el seu incondicional recolzament al govern de **Pedro Sánchez**, del que no trau ni un gallet per als valencians.

Si Ximo Puig nos en fa una de bona en les seues disculpes, la roïna nos la fa quan el dia 6 de maig nos enterem que ha regalat (¿cóm se pot sino nomenar el fer contractes "a dit"?) 2,3 milions d'euros a mijos de comunicacio afins al **independentisme catala**. Aço no fa sino constatar lo que sempre hem denunciat: el **fanatisme** del catalanisme valencià, irracional i obsessiu, al que ni una pandemia mundial li fa alterar les seues sucursalistes i anti-valencianes prioritats.

LA CITA

Ni l'utilitat del mentir es solida, ni el mal de la veritat perjudica molt de temps.

Joan Lluís Vives

SUMARI

- 1
- EDITORIAL: **LA GESTIO DE LA CRISIS**
- 2
- FENT MEMORIA: **LLOMBART LLOA A LA MARE DE DEU DELS DESAMPARATS**
- 3
- JOCS TRADICIONALS (LVIII): **JUGAR AL CAÇADOR**
- LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
- FENT MEMORIA: **PROBLEMES DE MOVILITAT EN LA VALENCIA MIGEVAL**
- RESENYA BIBLIOGRAFICA: **EL NACIONALISMO VALENCIANO (1906-2006) I**
- 4
- PASSATEMPS
- RONDALLA: **L'ULTIM HOME SOBRE LA TERRA**

ACLARIMENT

Esta publicacio està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra colectiva, l'encarregat de la redaccio final de cada articul te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuacio de la seua preferencia. Este tema es motiu de debat, pero no de divisio, entre nosatres.

AVIS

Nos hem llegit les instruccions de la desescalada i trobem una falla important: el govern no fa una mencio especial per a quan tornen a obrir les imprentes. Alguna mida s'ha de prendre en previsio de la llau de gent que acodirà impacient a fer fotocopies d'est eixemplar per a repartir entre amics i coneguts.

Llombart Iloa a la Mare de Deu dels Desamparats

El mes de maig te un significat especial per a molts valencians, el segon dumenge es festa grossa, puix es la celebració de la festivitat de la **Mare de Deu dels Desamparats**, patrona de la **Ciutat** i de la **Regio Valenciana**. A instancies de **Lo Rat Penat**, i secundat per l'Ajuntament de la capital valenciana, en 1885 es conseguia la declaració del patrocini canònic de la Mare de Deu dels Desamparats sobre la ciutat de València, encara que popularment ja era aixina considerada. La Bula papal la concedia **Lleo XIII** el 21 d'abril de 1885.

Lo Rat Penat, per a celebrar tan magne acontenyiment, en el que tingue un notable protagonisme, decidi oferir-li una corona poetica, de la confecció de la qual s'encarregarien **Constanti Llombart** i **José Vives Ciscar**, convocant als poetes valencians a que li dedicaren les seues composicions. La colecció d'estos poemes, composts en 1885, conformà el llibre *Corona oferta per la societat Lo Rat-Penat a la Santissima Verge dels Desamparats ab motiu de haber segut nomenada canònicament Patrona de València*. (10 de maig 1885). A partir d'esta iniciativa, l'entitat ne repetiria de similars en posteriors acontenyiments vinculats en nous honors i proclamacions de la Mare de Deu, com el de la coronació pontificia (1923), o en determinats aniversaris.

Nos complau reproduir el poema que Llombart compongue per a l'ocasió i que forma part d'aquella corona lliteraria. Hem de dir que *Las Provincias* el publicaria de nou el 2 d'abril de 1893 i novament fon editat, en tres entregues –en els numeros 17, 18 i 19 corresponents al mes d'abril– pel semanari popular *Foc i Flama* l'any 1913, en este cas per a censurar als qui catalogaven a Llombart d'anticlerical.

REPRESENTACIÓ DE LA MARE DE DEU DELS DESAMPARATS COM A PATRONA I PROTECTORA DE LA CIUTAT DE VALENCIA. ESTAMPA DE 1828.

A LA SANTISSIMA VERGE

I

Sa Patrona València huy t'aclama,
Y encesa de la fé en l'ardenta flama,
T'entona ¡oh Verge! un cántich celestial;
Y puix mon tendre cor t'ama y venera,
Unir, Reyna dels angels, jo volguera,
Ma pobra veu al himne universal.

"Tota llengua es de Deu, si á Deu alaba",
Empero aquella en que de nin reçaba,
Es, pera mi, la que t'agrada mes;
Y ho crech aixina, virginal princesa,
Perque en los jorns de gloria ó de tristesça
M'ha expresat en ma llengua, y m'has entés.

Huy no es día de dol; huy, Verge pía
A ta capella vinch plé d'alegría,
Tes virtuts y grandeçes á cantar;
Mes al vorem, Senyora, en ta presencia,
Reconech y confese ma impotencia,
No puch, no m'atreuixch; ¡sols sé reçar!

UNA MULTITUD ACOMPANYA A LA MARE DE DEU DELS DESAMPARATS EN 1948. CELEBRACIÓ DE LES BODES DE PLATA DE LA CORONACIÓ, QUE TINGUE LLOC EN MAIG DE 1923.

II

Deu te salve, ¡oh, Tu Regina,
Mare de Misericordia!
Tu eres amor y dolçura,
Vida y esperança nostra.

Deu te salve, clama d'Eva
La raça, y sospira y plora
En aquest trist vall de llagrimas,
Ahon desterrada se troba.

Eu, puix, divina Senyora,
Eu, puix, advocada nostra;
Endressa á nosaltres eixos
Tos ulls de misericordia.

Y demprés d'aquest desterro,
Quant del cós l'anima vola,
A Jesús, fruyt sacratissim
De ton ventre, nos amostra.

¡Oh, clementíssima! ¡Oh, dolsa!
¡Oh, tu la més santa y bona!
¡Oh, sempre Verge Maria!
¡Mare de Deu! ¡Mare nostra!

Tu, ab Jesucrist, per nosaltres
Intercedix á tot hora,
Y fesnos, Senyora, dignes
D'alcançar sa eterna gloria.

III

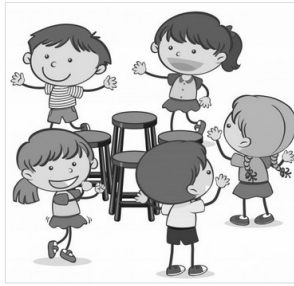
Angélica María, Rosa de Gericó,
A tú, qu'eres tan casta, á Tú qu'eres tan bella,
Meçquina criatura; ¿qué he de cantarte jo?...
Posa en mos llabis, Verge, los suaus rims de Corella;
Donam son sacre númen, donam sa inspirasió.

Donam del arpa santa los ecos argentins;
Donam dels flums armonichs la dolsa melodia;
Dels rosinyols y merles los amorosos trins;
Y els himnes de ventura y els cantichs d'alegría
Ou'allá en lo cel t'entonen angels y serafins.

Mes ja que com volguera no tinch un arpa d'or
Pera cantar tes glories, Reyna de les Regines,
Y á ta *Corona poética* sols duch esta humil flor;
Huy, en ton solemne diada, reb ab tes mans divines
L'inmens amor, Senyora, que ardix per Tu en mon cor.

Jugar al caçador

Se posen en dos tireres tantes cadires com jugadors, menys una, colocades enfrontades per la part de darrere, de manera que la disposició permet sentar-se en elles. El lloc que quedarà buit en una fila correspon al qui paga, a qui nomenem caçador. Els demes jugadors estaran de peu, esperant per a assentar-se en una cadira.

El caçador comença a passejar-se, pegant voltes entorn a les dos tires de cadires mentres va contant una historieta que s'inventa sobre cacera, sobre faenes del camp o qualsevol altre tema. Conforme nomena un atifell o objecte, u dels jugadors ocupa una cadira. Si dos o mes jugadors van a assentar-se al dir la mateixa paraula, se la queda aquell que s'assenta mes pronte. (Alternativament, abans de començar el joc s'assigna cada paraula a un participant concret.) Quan estan tots assentats, torna a passejar el caçador repetint l'historieta i nomenant, a poc a poc, cada u dels atifells o objectes. Conforme cada jugador va sentit nomenar el que havia triat en el moment d'assentar-se, s'alça i comença a caminar darrere del caçador formant una fila.

Quan acaba de fer tota la relació, i ningú s'ho espera, diu: "Pim, pum" i s'assenta en una cadira, cosa que imitaran els demes, pero com que ne falta una, el que se queda de peu sera ara qui paga i per tant el nou caçador. Llavors comença una altra vegada el joc repetint l'esquema.

Aixina se pot jugar fins a l'agotament.

Com a eixemple d'objectes que se poden anar dient, si trien coses del camp, van introduint les paraules corresponents: pic, coixinera, almorzar, pataqueta, botija, garrot, aixada, *trincol* (similar a la forca), pala, rastell..., fins a acabar.

RESENYA BIBLIOGRAFICA J.M.M.

Villanueva Espinosa, Josefa

El nacionalismo valenciano (1906-2006) I

Foment de les Lletres Valencianes-L'Oronella. Valencia, 2019

Col. Boix, num. 4. (546 pàgines)

La proposta de lectura que fem en esta ocasió es la d'un interessant treball sobre el nacionalisme valencià, concretament la primera part de la tesis doctoral de l'autora: *Le nationalisme valencien au début du XXIe siècle: cent ans de pancatalanisme 1906-2006*; presentada i evaluada en 2017 en la **Université Paris Nanterre**, la qual gojà de la recomanació del jurat per a que se publicara.

Este primer volum abarca les tres primeres parts d'aquell treball. L'estudi, contant en uns preliminars necessaris, s'inicia en la fita que supongue la celebració del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana en Barcelona (1906) i que l'autora considera es a on se gestà la fulla de ruta de l'expansionisme català i a on s'establixen les bases del catalanisme i del nacionalisme català. Finalisa esta part en el capítol que titula "La firma de las 'Bases de Castellón' o el rumbo hacia una federación lingüística". Qualsevol valencianista ja sap que aquelles bases ortogràfiques de 1932 supongueren el cavall de Troia que possibilità l'introducció de l'ortografia, primer, i del lexic i gramàtica catalana a continuació, instruments que –supostament– havien de ser usats per a escriure i conrear la llengua valenciana. L'autora profundisa en este tema.

Els títols dels set capítols precedents ad este son: La tesis pancatalanista, La tesis occitanista, La tesis valencianista de Fullana, La industrialización: un modelo de sociedad divergente, El siglo XIX valenciano sin industrialización, La primera guerra mundial: el primer punto de inflexión valencianista i la Segunda República y los proyectos de autonomía.

En paraules que l'autora inclou en el proleg, acunyades per la professora emèrita i membre del jurat **Mari-Claude Chaput**: "Estudiar el nacionalismo valenciano era un verdadero desafío, ya que la trama principal de la tesis es el cuestionamiento acerca de la existencia misma de ese nacionalismo". L'autora aborda est estudi de manera pluridisciplinar tenint en conte la sociolingüística, l'història i la civilització, i nos alança que el conflicte identitari no ha acabat, pel contrari, s'ha tornat "subterráneo, menos mediático, menos escandaloso, pero desde luego mucho más sibilino".

ACTIVITATS CULTURALS MAIG DE 2020

Este mes, degut a la crisi sanitària motivada per l'enfermetat del coronavirus, no hi ha cap activitat que anunciar. Animem als lectors a entrar en les pàgines web de les associacions valencianistes i posar-se al dia en l'abundant informació de tota classe que contenen.

FENT MEMORIA M^aA.M.C.

Problemes de mobilitat en la València migeval

En motiu de la pandèmia de **COVID-19** en moltes ciutats del món s'estan introduint canvis urbanístics per a facilitar el distanciament social requerit per a minimitzar el risc de contagi. Açò, en la **ciutat de València**, se suma a polemiques decisions preses per l'actual corporació que han tendit a dificultar la mobilitat dels vehicles.

Pero pareix que els conflictes de transit no son nous en esta ciutat. Durant el segle XIV ja se'n presentaven.

En eixa època els valencians, naturalment, desconeixien la perillositat dels automòbils o els efectes nocius de la contaminació de l'aire, pero patien les conseqüències del transit de carros i de les paraetes que se montaven en els carrers. No morien al ser atropellats per una motocicleta, pero podien entropèçar en facilitat en la multitud de porquets que passejaven en grups.

En 1336 prohibiren els Jurats que els porcs pogueren anar lliurement pels carrers de la capital baix l'avis d'incautació i posterior venda dels animalets a benefici del municipi. S'exceptuava d'esta prohibició als "**porquets de Sant Antoni**", els quals rebien eixe nom perque eren comprats per les Parroquies i el veïnat els mantenia voluntariament. Cada Parroquia no podia criar mes de dos eixemplars. Els diners que s'obtenien de la seua venda se dedicaven als pobres i a les necessitats parroquials.

Els Jurats, al redactar l'orde anterior, advertien que, si se trobava algun porquet i el propietari d'este fea creure que l'animalet pertanyia a una parroquia, no sent veritat, comprovat l'engany perdria el porquet irremissiblement.

Els porquets que podien circular per la ciutat se'n reduïren a 24, dos per cada una de les dotze parroquies que hi havia en la València d'aquella època

Dos anys mes tart se prohibi totalment la circulació de porquets pels carrers.

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llombart**

Twitter: **@rogleconstanti**

Tots els eixemplars editats fins ara estan, en pdf, en:

www.rogleconstantillombart.com
www.pjvalencianista.org

Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.

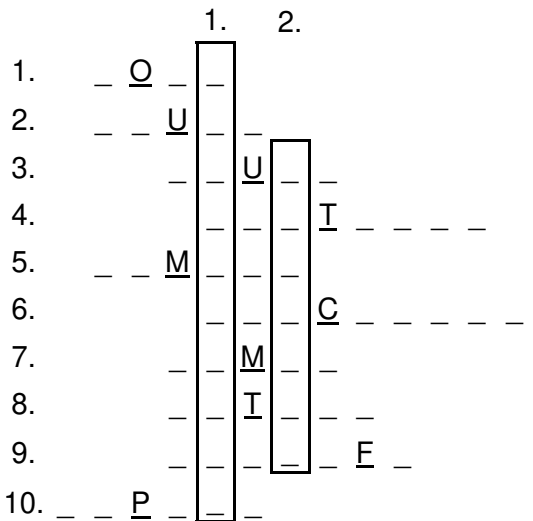
1. Au de la familia dels corvits, de color negre en reflexos blaus i ales d'un metro d'envergadura. S'alimenta de carronya, ous i fruites, encara que tambe pot caçar algun animal viu.
2. Metal de color roig brillant, maleable i bon conductor de la calor i l'electricitat; forma diferents aleacions, com el bronze o el llauto, utilitat, per eixemple, en la fabricacio de monedes.
3. Persona que fa pous o s'encarrega d'arreglar-los.
4. Mantindre relacions amoroses en la parella durant un periodo de temps abans de casar-se.
5. Barreja d'argila i material calcareu, cuita i molta, que mesclada en agua s'endurix i s'utilisa en la construccio.
6. S'aplica ad allo que horrorisa per la seua crueltat o dramatisme.
7. En mitologia, divinitat de les aigües, els boscs, etc. En la metamorfosis d'alguns insectes, estat intermig entre la fase de larva i la d'adult.
8. Metal de color gris, molt maleable, s'utilisa, per eixemple, en soldadures i en aleacio en el coure forma el bronze.
9. Fesol de garrofa, prim, ample, casi redonenc. La llavor es blanca quan se seca, com una fava plana; s'utilisa com a ingredient en la paella.

La solucio a peu de pagina.

10. Se diu d'aquell que se sent superior i desprecia als atres. Tambe s'aplica ad allo que es suntuos, grandios o magnific, especialment referit a construccions, grans interpretacions artistiques, etc.

PARAULES VERTICALS

1. Predir acontenyiments futurs per inspiracio divina. Transmetre la Paraula de Deu. Per extensio, predir en general.
2. Esguitar en força, arruixar. Contestar o rebre a una persona de manera seca i desagradable.

RONDALLA

L'últim home sobre la Terra

Per primera vegada publiquem una rondalla inedita, motiu pel que no l'acompanyem d'un glossari.

El virus matava a una persona en a penes uns minuts. Acabà en tota l'humanitat en qüestio de mesos. De les victimas no deixava mes que una pols grisenca que el vent arrastrava a remolins per tot el planeta. Només tres sers humans, dos homens i una dona, sobrevixqueren a la pandemia. Abandonaren l'estacio espacial en un modul d'emergencia i conseguiren aterrisar sans i segurs. Se dirigiren a la gran ciutat mes proxima en la que sabien que hi havia un centre d'investigacio biologica avançat. En ambients esterilitats, posant-se trages aillants cada vegada que eixien a l'exterior, a on el virus omplia l'aire, treballaren per a intentar trobar un remei. En un accident, dos d'ells resultaren infectats i moriren d'immediat.

El tercer, l'home mes jove, sabent-ho tot perdut, decidi tornar a la seua terra per a morir allí. Modificà el seu trage per a poder permaneixer dins durant alguns dies i condui per carreteres en les que s'amontonaven els vehiculs

abandonats. A l'arribar a la ciutat a on s'havia criat, enmig d'un silenci i d'una quietut irreal, deambulà pels carrers familiars, abrumat per la pena i la nostalgia. Un fort caracter i l'entrenament per a l'espai el feren mantindre l'anim fins que, a l'entrar en casa de sos pares,

els recòrts s'amontonaren i començà a plorar. Descansà en la llar familiar la que havia decidit que seria la seua ultima nit. El trage ja no aguantaria molt mes i havia descartat intentar reparar-lo.

Al sendema tenia l'intencio de tornar a passejar sense rumbo visitant per ulti-

ma volta els llocs coneguts, pero, a l'eixir de casa abstret en els seus pensaments, els seus peus el portaren pel camí que havia fet tantes voltes de menut en sa mare. Se trobà davant de la porta del temple. Fea anys que havia perdut qualsevol sentiment religios, pero entrà i s'assentà en el mateix banc en el que solia fer-ho de chiquet. Contemplà pausadament l'entorn, retornant a la seua feliç infancia. Se trobà en pau. Aachant el cap, reflexionà uns minuts. Finalment prengue la decisio i se llevà l'escafandra. Inhalà en fruicio l'aire fresc i no tardà en sentir els efectes de l'infeccio. No dolia, pero li produia una gran sensacio de cansanci que notà com creixia rapidament en el seu cos. Alçà la vista per a contemplar en l'altar l'imatge que s'inclinava sobre ell.

Uns minuts mes i, lentament, l'últim home sobre la Terra deixà de respirar; sere, baix la mirada compassiva de la Mare de Deu dels Desamparats.

Josep Peiró Bertomeu

Solucio:

Verticals: 1. PROFETISAR 2. ESTUFAR
 1. 1. CORP 2. COURE 3. POUER 4. FESTEJAR 5. CIMENT 6. TRUCULENT 7. NIMFA 8. ESTANY 9. GARROFO 10. SUPERP
 I RECORDA... La nostra primera paraula es **profetisar**. Un **profeta** o una **profeta** (o **profetes**) es la persona elegida per Deu per a transmetre la seua Paraula i anunciar fets futurs per inspiracio divina. Una **profecia** es la prediccio feta per un profeta. Se diu **profetisme** a la tendencia a profetisar o a les activitats, obres o doctrines dels profetes. Es **profetic** allo que es relatiu als profetes o a la profecia. Es **profetisable** allo que pot profetisar-se. **Profeticament** es allo que es d'una manera profetica. Eix. *A través d'ensomis i visions profetiques la profeta va predir la destruccio de la ciutat.*
 La nostra segona paraula es **estufar**. El fet d'estufar o d'estufar-se es una **estufada**. Un **estufador** es un pinzell o granereta que servix per a esguitar la roba. Eix. *Li ha caigut la botella i ha estufat a tots de llet.*